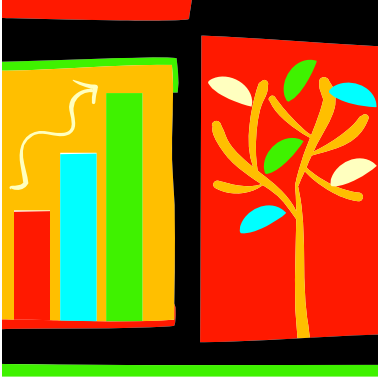

Hải Triều

Bóng hình của Mẹ trong thơ Xuân Quỳnh

Ở cõi đời này, lòng tin, sự biết ơn và trân trọng vẫn là một điều luôn luôn bất diệt. Chính trong sự bất diệt ấy, nhiều lúc đã nảy ra nhiều cung bậc và hình thái khác nhau, nhiều khi, sự khác lạ lại làm cho chúng ta trăn trở, nồng nàn và đượm nỗi thăng thốt. Nữ sĩ Xuân Quỳnh đã làm nên điều khác lạ đó qua bài thơ "Mẹ của anh".

Phải đâu mẹ của riêng anh

Mẹ là mẹ của chúng mình đấy thôi

Mẹ tuy không để không nuôi

Mà em ơn mẹ suốt đời chưa xong.

Những dòng thơ mở đầu là không còn là gọi, là tả nữa, ở đây là một sự khẳng định chắc chắn, dường như là sở hữu. Cái lạ chính là điểm này, chẳng biết rằng sau khi nghe được những lời như vậy, người chồng sẽ phản ứng ra sao. Nhưng có lẽ, anh ấy sẽ không ngạc nhiên như chúng ta, bởi để nói lên được điều này, hẳn người vợ phải là một người hết mực hiểu chồng. "Mẹ tuy không để không nuôi; Mà em ơn mẹ suốt đời chưa xong". Không phải ơn sinh thành, cũng đâu

phải ơn dưỡng dục, vậy mà sao phải "ơn mẹ suốt đời chưa xong". Phải chăng đó chính là những phút giây hạnh phúc nhất của người phụ nữ khi trong mình đang giữ trọn niềm tin.

*Ngày xưa má mẹ cùng hồng
Bên anh mẹ thức lo từng cơn đau
Bây giờ tóc mẹ trắng phau
Để cho mái tóc trên đầu anh đen
Đâu con dốc nắng đường quen
Chợ xa gánh nặng mẹ lên mấy lần
Thương anh thương cả bước chân
Giống bàn chân mẹ tảo tần năm nao.*

Em đang đọc thoai nhưng cũng là em đang nói cùng anh, giải bày cùng anh, một thế giới nội tâm không hề phẳng lặng, nổi đan xen, niềm giằng xé cứ trào dâng như sóng xô bờ. Một thế giới câu chữ huyền diệu của những sự đối nghịch giữa quá khứ và hiện tại đã đưa anh, đưa em vào khoảnh khắc diệu kỳ của sự sống. Đây không phải là một sự đánh đổi mà là một điều tất yếu phải có trên cõi đời này. Nó cho chúng ta một linh cảm về sự khắc nghiệt của thời gian.

*Lời ru mẹ hát thuở nào
Chuyện xưa mẹ kể lẫn vào thơ anh:
Nào là hoa bưởi hoa chanh
Nào câu quan họ mái đình cây đa.*

Tấm lòng thơm thảo và đậm thắm của Xuân Quỳnh hiển hiện thật dung dị, chất chứa biết bao hoài niệm, những vần thơ khi đọc lên

mới thấy thật tha thiết, lồng lộng tính nhân văn, giàu tình hữu ái của con người với con người. Tình yêu được nâng cánh, thăng hoa, hoà điệu trong từng cung bậc khát khao của những sẻ chia và nhân ái.

Anh thật hạnh phúc, tôi và mọi người phải ghen tỵ với anh bởi những lời mượt mà, ý nhị và tình cảm cuốn hút lay động lòng người. Nỗi niềm cứ rưng rưng tự đáy lòng suy tưởng đến ý tứ của lời thơ.

Xin đừng bắt chước câu ca

Đi về dối mẹ để mà yêu nhau

Mẹ không ghét bỏ em đâu

Yêu anh em đã là dâu trong nhà

Em xin hát tiếp lời ca

Ru anh sau nỗi lo âu nhọc nhằn

Hát tình yêu của chúng mình

Nhỏ nhoi giữa một trời xanh không cùng .

Thật sự hài lòng, đồng cảm với kiểu cách Xuân Quỳnh trong ý tứ ứng xử, đặc biệt là trong quan niệm về mẹ chồng – nàng dâu làm chúng ta nhận ra đúng nghĩa cuộc sống và hạnh phúc. Đúng là thế đấy! Phải có mẹ chồng rồi mới có chồng mình chứ! Thiết nghĩ, người vợ nào cũng biết hành xử như lời thơ của Xuân Quỳnh thì những bậc "nam tử" thật khó mà trả được hết nghĩa nặng tình sâu của những người vợ – người phụ nữ Việt Nam. Nếu trên đời này, thế giới đàn ông – thế giới người chồng đều có được những người vợ biết yêu thương chồng con và mẹ chồng hết mực như thế thì còn gì sung sướng hơn.

Tình cảm ấy sao mà sâu đậm, cái nghĩa tao khang sao mà hạnh phúc. Nếu suy tưởng bằng ngôn ngữ điện ảnh qua lời thơ, chúng ta có thể hình dung ra từ này giờ Xuân Quỳnh như đang bên chồng vỗ về, thủ thỉ. Xuân Quỳnh có được tình yêu thương đậm thắm, thiết tha như vậy với chồng, với cả mẹ chồng mà không có một sự cách ngăn nào ắt hẳn Xuân Quỳnh - người vợ hiền, tôn thờ chồng với một đức tin về tình yêu nồng thắm và mãnh liệt, nếu không muốn nói là cực độ. Trong trái tim tha thiết và nhạy cảm ấy, tình yêu chưa bao giờ là đầy đủ. Cái khát tuyệt đối là cái khát về một tình yêu tuyệt đối, yêu bằng tất cả linh hồn. Và Xuân Quỳnh vẫn cứ đi tìm, cứ da diết về một tình yêu vĩnh cửu.

Giữa ngàn hoa cỏ núi sông

Giữa lòng thương mẹ mệnh mông không bờ

Chết chiu từ những ngày xưa

Mẹ sinh anh để bây giờ cho em.

Mọi nhãn quan thơ ca thường có xu hướng phân lập cái thế giới sống động thành các đối cực. Và thế giới nghệ thuật được sáng tạo trong thơ, xét đến cùng, là sự tương sinh, tương khắc của các đối cực ấy. Thế giới thơ ca Xuân Quỳnh là sự tương tranh không ngừng giữa khắc nghiệt và yên lành với những biểu hiện sống động và biến hoá khôn cùng của chúng. Và rồi, người phụ nữ ấy coi hạnh phúc là yên lành suốt đời kiếm tìm, vun trồng và gìn giữ. "Giữa ngàn hoa cỏ núi sông", chị trở thành thi sĩ của tình yêu, đặt kỳ vọng vào tình yêu, điều ấy dường như là tất yếu. Bởi nếu không thì: "Biển chỉ còn sóng gió;... Em chỉ còn bão tố" mà thôi. (Thuyền và biển).

Chắt chiu từ những ngày xưa

Mẹ sinh anh để bây giờ cho em.

Tính tương sinh, tương khắc trong thơ Xuân Quỳnh, thiêng liêng hơn cả là tình yêu, là niềm khát khao được gắn bó với con người và cõi sống này đã hoà quyện để có được Xuân Quỳnh, một trái tim yêu da diết trong những đối cực khắc nghiệt ấy. Dĩ nhiên, yêu mẹ, biết ơn mẹ vì nhiều lẽ, nhưng chắc rằng chỉ có Xuân Quỳnh mới có được một suy tưởng độc đáo để thể hiện tình yêu: "Mẹ sinh anh để bây giờ cho em". Đó thuộc về linh hồn của Xuân Quỳnh. Bởi vì, ai chẳng có tổ ấm, nhưng đã mấy ai phát hiện ra nguồn thơ từ tổ ấm như vậy.

Hải Triều

Những con số gầy gò, gánh thàng ngày lặn độn

“NHỮNG CON SỐ GẦY GÒ GÁNH THÁNG NGÀY LẶN ĐẶN”.

(Linh Quang).

Cầm cuốn sổ chi tiêu

Biết mùa đông đến sớm

Những con số gầy gò

Gánh thàng ngày lận đận.

Cầm cuốn sổ chi tiêu

Biết đêm dài mẹ thức

Những con số căng mình

Chia đều tình của mẹ.

Cầm cuốn sổ chi tiêu

Biết đường còn xa lắm

Những con số toả rộng

Bóng mát mẹ che con.

Đã từ rất xưa, nhưng tiềm thức trong tôi vẫn vang vọng một câu chuyện tuyệt vời về tấm lòng người mẹ. Chuyện kể về một chàng trai, do một lời từ chối ác nghiệt của người con gái: “Em muốn có trái tim của mẹ anh”, để rồi sự nông nổi và bùng bột cộng với tình yêu điên dại dành cho cô gái, chàng trai đã trở về nhà và nhẫn tâm lấy đi trái tim của người mẹ đã hết mực yêu thương anh. Gã như trong cơn mê, hấp tấp đến với cô gái khi trái tim người mẹ vẫn còn đang nóng hổi, thốn thức trong tay. Chẳng biết có phải tính người đang trở dậy trong gã, hay là vì một điều gì khác, gã ngã sóng soài trên đường đi. Đau lòng biết bao, căm ghét biết bao nhưng cũng thật nhân văn biết chừng nào, trái tim người mẹ trong tay gã bỗng cất lên tiếng nói rất đỗi dịu dàng, che chở: “Con trai của mẹ, con ngã có đau không?”. Cả câu chuyện là những sự đối lập, phủ định đen xen tiếp nối: căm giận và yêu thương, tình yêu và tội ác đã tạo nên một khối mâu thuẫn vô xé lòng người.

Mỗi chúng ta, ai cũng sinh ra từ mẹ, lớn lên từ những lời ru và trưởng thành từ những “con số gày gò gánh thàng ngày lận đận” kia.

Nhưng những con số ấy không chỉ để thực hiện phép cộng hoặc trừ. Mà nó còn giúp ta hiểu và đồng cảm được những âu lo vất vả đang hiển hiện trên khuôn mặt mỗi người mẹ đang cầm trên tay những cuốn sổ chi tiêu.

Chuyện của những con số, tôi muốn bạn biết rằng, vẫn còn những con số khác, nó liên hệ mật thiết với “những tháng ngày lận đận” của mẹ, với những nếp chân chim đang dần hiện rõ trên gương mặt mà con mãi kính yêu. Đó chính là những con số của cả một đời người. Chín tháng mười ngày mang nặng đẻ đau, kẻ vô tâm thì cho rằng đó chỉ là quy luật của cuộc sống, nhưng người nặng tình thì sẽ thực sự sẻ chia. Biết bao nhiêu nỗi lo, biết bao nhiêu niềm khắc khoải, mong chờ của một thiên chức vĩ đại trong thế giới loài người. Và bạn, bạn chọn là thế cực nào trong hai nhóm như trên? Dĩ nhiên, tôi tin chắc bạn cũng như tôi. Và còn nữa, Ba tháng biết lẫy, bảy tháng biết bò, chín tháng lò dò biết đi. Sự tiếp nối liên mạch của những tháng ngày đầu tiên ấy, tình yêu thương vô bờ của mẹ đã giăng đầy trên những bước chân chập chững đầu tiên của con. Bước chân ấy, ngày mai, con sẽ bước vào đời.

Cũng như mọi người, tất cả những gì của tôi đều là của mẹ, và tất cả những gì của mẹ cũng như là của tôi. “Gia tài” mẹ cho tôi lớn nhất là sinh ra tôi ở trên đời này và “gia tài” lớn nhất tôi kính tặng cho mẹ là tất cả những gì thiêng liêng nhất mà tôi không gọi được thành tên. Vâng, những con số căng mình lên chia đều tình của mẹ, nó giữ lại cái vất vả gian lao và cho con những thương yêu triu mến. Hiện hữu trong con lúc bình yên nhất cũng như lúc sóng gió nhất là bóng dáng mẹ đổ cùng thời gian với bao hy sinh vất vả để phần ngọt ngào mẹ lại dành trọn cho con.

Thời gian trôi, con ngày một lớn khôn thêm, tuổi thơ yên bình của con cũng là chuỗi ngày vất vả gian lao của mẹ. Để đến khi đã trưởng thành, hình bóng mẹ vẫn mãi ở bên con. Ngày xưa, các bậc tiền bối đã từng nói: Tam thập nhi lập (Ba mươi tuổi, con người ta tự đứng trên đôi chân của mình để lập nghiệp); Ngũ thập tri thiên mệnh (Năm mươi tuổi thì hiểu được mệnh trời), dấu rằng với con ngày ấy còn chưa đến, nhưng để có ngày đó, con cần xiết bao những “tháng ngày lận đận” kia. Và rồi, xa hơn nữa, khi đã ở nửa dốc bên kia của cuộc đời, cái tuổi Thất thập cổ lai hy ấy, tất cả chỉ còn là sự hoài niệm mà thôi.

Con không là họa sĩ để có thể vẽ một bức chân dung thật đẹp về mẹ, con không là nhạc sĩ để viết một bài ca hay nhất về mẹ, con cũng không là một nhà thơ để có một bài thơ hay tặng mẹ nhưng con là tất cả những gì giản dị nhất, chân thành nhất, những điều ấy con dành cho mẹ với tình cảm và lòng biết ơn tự đáy lòng, cũng như những con số gầy gò, giản dị mà chứa bao nhiêu tình của mẹ dành cho con. Vâng, có những lời hơn vạn lời ca, lời đó con kính yêu dành tặng mẹ để những con số kia đỡ một phần nặng trĩu.

Hải Triều

Vòng Đời

Lão quần quai trong cái rét tê tái của những ngày tháng 3 âm lịch. Cứ đến thời điểm này hàng năm, lão lại khắc khoải, trông ngóng một điều gì vô định. Quá khứ oai hùng của một thời lại thổi bùng lên trong lão sức sống trong nỗi đau kiệt quệ sau một ngày dài thăm thẳm. Tiếng kẹt cửa quen thuộc của đứa con, một cuộc đổ bộ quen thuộc, bất định, không thời gian.

- Bố vẫn chưa ngủ sao? Rét quá! Như này mà có mấy thằng bạn nhậu thì hay biết mấy!

Lão thở dài. Tiếng thở dài quen thuộc của những lão già vẫn luôn nghĩ rằng mình là đồ thừa, đồ bỏ đi. Tự nhiên, lão ứa nước mắt, những ngón tay nhua nhúa, xương xẩu tỳ xuống cạnh giường như muốn níu kéo lại sự sống đang hết sức chông chênh.

- Mấy giờ rồi hả con? Mày đi đâu mà giờ này mới vác mặt về?

- Con đã dặn bao nhiêu lần rồi, bố cứ ngủ đi, đợi con làm gì, ít ra thì cũng chẳng còn bao ngày nữa là con tròn 30 tuổi, bé bỏng gì cho cam.

- Tao lo! Bằng tuổi mày bây giờ, tao đã là “Dũng sĩ diệt Mỹ” rồi!

- Ôi dào! Lại chuyện ngày xưa, con khác, bố khác. Giả dụ bây giờ có giặc Mỹ thì con đây cũng phải vài lần là “Dũng sĩ diệt Mỹ” rồi ấy chứ. Vậy là xong câu chuyện của cả một ngày dài. Thằng con lăn ra ngủ, lão mân mê cái cạnh giường một cách vô thức, sức mạnh, sự đam mê thuở nào giờ đây chỉ còn là một nắm xương mục trên chiếc giường đôi đẹp đẽ, rộng thênh thang như một bãi chiến trường năm xưa. Chiếc giường mà đã từ lâu, thằng con không ngủ chung cùng lão nữa.

Ngày tiến về Sài Gòn, trong phút giây lịch sử, để lại sau lưng bao chiến tích huy hoàng, lão ra bờ sông, ngược nhìn bầu trời cao rộng của ngày đầu tiên mà đất nước thực sự hoà bình. Lão sung sướng lắm, lồng ngực của một anh canh điền như nở rộng hơn bao giờ hết để chứa đầy không khí cuộc sống tự do. Tiếng khóc oe oe của trẻ nhỏ trong lùm cây lúp xúp đã cắt ngang dòng suy tưởng của lão. Vạch lùm cây, một đứa trẻ đỏ hỏn nhìn anh nhoẻn miệng cười, hình như nó cũng đang vui niềm vui của lão vậy. Cuộc sống của một người đàn ông chưa vợ lúc này đã bận bịu hơn với một đứa trẻ. Âu cũng là số phận, lão đặt tên nó là Thắng, giấy khai sinh cho nó ghi ngày ra đời đúng vào ngày 30/4. Cũng là ngày mà lão nhận được nó bên bến sông Sài Gòn. Vậy là hành trang của một anh lính khi trở về quê hương có thêm một chú nhóc bụ bẫm, kháu khỉnh và còn đỏ hỏn. Không một lời giải thích, cũng không nghe một lời căn vặn của ai, lão đem theo đứa nhỏ lên tận vùng Tây Bắc xa xôi để lập nghiệp, xây dựng cuộc sống thời bình.

Cuộc sống bươn chải từ hai bàn tay trắng của lão ngoảnh đi ngoảnh lại chỉ có một điều an ủi, đấy là đứa con đã thực sự trưởng thành, có ăn có học đủ sức để thi thố với đời. Thắng Thắng, nó đã đủ lông đủ cánh để mặc sức vẫy vùng. Hình như khí hậu khắc nghiệt của núi rừng Tây Bắc lại hợp với nó, dường như số phận đã an bài, nó sống như để bù vào chuyện nó đã từng bị bỏ rơi. Từng ngày, từng ngày, rắn chắc, mập mạp, rất tình cảm, cái thứ tình cảm cam lạng của một người con thiếu bàn tay săn sóc của một người mẹ theo đúng nghĩa. Nó đi suốt, lão vẫn vợ với khoảng vườn rộng thênh thang, căn nhà tuy gọn gàng sạch sẽ nhưng vẫn thấy hụt hẫng bởi thiếu bàn tay săn

sóc của một người phụ nữ đảm đang. Những bữa cơm nuốt vội, những đêm trắng sâu thẳm mịt mù. Có lẽ cuộc sống cũng cân bằng với tất cả mọi người trên thế gian, ở vậy có khi lại hoá hay, không chửi bới, không đánh lộn, không tức ngấm tức ngấm... Nhưng, trời ơi, vậy mà nhiều lúc lão đã thêm một cuộc cãi vã, thêm một lần tức tối đến vậy. Lão hoạnh hộc, đá thúng đụng nia khi thằng con trở về. Nhưng cái hoạnh hộc của lão hình như chưa đủ sức để đưa con vặc lại. Nó cứ thế, nói đi nói lại vài câu rồi lăn ra ngủ khì. Lão lại đối mặt với màn đêm đã trở nên rất đối thân thuộc của mình để rồi càng lẩn sâu thêm vào nỗi cô đơn dai dẳng. Chẳng biết tự khi nào, lão lại có những nỗi niềm vu vơ như vậy. Càng đến ngày mà lão nhạt được thằng Thắng 30 năm về trước, lão càng ủ ê, sầu muộn.

Lại một ngày mới bắt đầu, cái vòng luẩn quẩn này đối với lão nó mới bức bách, khó chịu làm sao. Phải ra vườn đi dạo một lát, nếu không, lão sẽ điên lên mất. À! Phải, tại sao không bắt thằng Thắng lấy vợ đi nhỉ, nó đã 30 tuổi đầu rồi chứ ít gì. Trời hỡi trời, có lẽ cái cục tức trong lão hình thành từ đó mà ra thôi. Được rồi...

Lão rón rén đi vào, thằng Thắng vẫn say sưa ngủ, lão nhìn gã trai 30 tuổi. Vẫn trắng trẻo, khuôn mặt đã trở nên vô tư lự sau một ngày dài làm việc, với gã, dường như chỉ có công việc và một ông già ở nhà là những điều đáng để quan tâm nhất trong thời điểm này. Mà kể cũng lạ, hai người đàn ông trong cùng một nhà, vậy mà không bao giờ đã động gì đến chuyện tất cả sẽ ra sao nếu trong nhà bỗng dưng xuất hiện một bóng hình người phụ nữ. Lão trở nên rụt rè, ngại ngại thế nào ấy, tự nhiên lại hỏi con trai điều đó, một điều mà không nói chắc hẳn hai người đều không muốn đề cập. Lão thở dài, thì thôi vậy,

chuyện gì đến khắc đến, con trai lão dù sao cũng là một người đàn ông bình thường như bao người đàn ông khác. Lão trở lại vườn, thong dong trên con đường trải sỏi, đầu óc nhẹ bẫng. Lão không buồn nữa, mà cũng chẳng vui.

Thắng đã trở dậy, đêm qua, lúc trở về gã đã có ý định nói chuyện với bố. Nhưng nhìn bộ dạng của ông già, gã mất hứng, mà có nói chắc gì đã xong. Thôi thì để tối nay vậy. Gã lại ào đi giống một cơn lốc như mọi ngày, công việc không chờ đợi ai. Vả lại, gã cũng đang vui vẻ.

Cái hồn nhiên đến tội nghiệp của một gã trai 30 tuổi trong buổi sớm đã tác động mạnh tới lão. Chút xao động ít ỏi còn lại trong người đã ngúc ngắc trở dậy, lão phăm phăm dọn dẹp, nhấc cái nọ, bê cái kia, mệt nhoài. Vừa làm lão vừa nghĩ, đã bao năm rồi, căn nhà này, các đồ dùng đều đóng đinh một chỗ. Phải thay đổi cho mới mẻ và sáng sủa hơn. Lão nhìn thành quả của mình, ra chiều ưng ý lắm.

Chiều muộn, khi lão còn đang lúi húi với mấy chậu cây cảnh bên hông nhà thì có tiếng lao xao ngoài ngõ. Lão ngó ra, gớm, gã trai của lão đã về, đúng là chuyện lạ. Mà lạ thật, gã đang đi cùng với một người phụ nữ, ơn trời, đúng là một người phụ nữ. Nhưng lão chợt khựng lại:

- Ưm! ưm! Nào cậu nhóc, chào ông đi nào.

Tiếng nói của gã, hay là tiếng của ai? Của mụ đàn bà đang ở cạnh gã hay sao? Không! Chắc là không rồi. Lão ngó quanh ngó quất.

Đúng là gã trai của lão. Nhưng sao nó lại nói vậy. Gần như là giằng lấy đứa bé trong tay người đàn bà, gã ôm hôn nó ra điều thích thú lắm. À hà! Lão lơ mơ hiểu, nhưng chưa dám tin. Gã trai vẫn liến thoắng:

- Ông bế thử cu tý xem nào! Ngoan lắm! Thật tội nghiệp hai mẹ con... Lão đưa tay ra bế cu nhóc như một sự vô thức, tai lão ù đi, tiếng nói khàn khàn của gã trai chỉ còn loáng thoáng bên tai lão. Thằng nhỏ nằm yên lặng trong vòng tay, ánh mắt to tròn, đen láy. Lão cười như mếu, hơi thở gấp gáp, đúng, đúng rồi, ánh mắt của 30 năm về trước giờ đây đang một lần nữa đang nhìn lão, nằm trong tay lão. Lão vẫn yên lặng, hình như, lão còn chưa kịp thở dài...

Đánh máy: Hải Triều
Nguồn: VNTQ- Thư viện Online
Được bạn: Ct.Ly đưa lên
vào ngày: 6 tháng 6 năm 2006